

Posudek na disertační práci Mgr. Jany Ernyeiové, na téma „Vliv cizího jazyka na komunikaci v bilingvní výuce matematiky“.

Předkládanou práci jsem četla s velkým zájmem, až zaujetím. Zabývá se nejen otázkami předávání informací žákům v jiném jazyce než jazyce mateřském, jak je uvedeno v jejím názvu, ale sleduje systematicky i metodickou stránku věci. Proto vidím v předkládané práci dva aktuální zdroje informací, které jsou v současném školství prioritou. Zprvė překročit uzavřený národní kulturní systém tak, aby byl pomocí našim učitelům, při profesionálnější výuce dětí imigrantů. Oceňuji i snahu autorky sledovat celý proces výuky i s ohledem na děti, které podávají v matematice slabší výkony, možná jen proto, že se nenaučily matematicky myslet. O obou aspektech budu hovořit podrobněji dále.

Zvláště bych ráda vyzdvihla přednosti experimentální části předkládané práce. Autorka je jazykově velmi dobře vybavena, experiment prováděla v Německu a v Anglii, kde pracovala s dětmi s různou úrovní znalostí jazyka, tedy němčiny nebo angličtiny, který nebyl jejich jazykem mateřským, a sama nebyla bilingvně vychována, němčinu vystudovala jako druhý obor vedle matematiky a z angličtiny maturovala a později se musela dále vzdělávat. Její příprava na experiment, který prováděla ve školních podmínkách, musela být velmi náročná.

Metodologicky je práce zajímavá tím, že sleduje několik aspektů. Sleduje, zda děti látce rozumí bez ohledu na svou úroveň znalostí jazyka, užívaného ve výuce. Zda nejsou unavené, jak jsou pro práci zaujaté, co nového do rozhovorů přinesly. Dalším aspektem je vlastní komunikace mezi dětmi, protože pracují ve skupinkách, a mezi dětmi a učitelem. Analýza frekvence vstupů i jejich trvání vychází z přepisu záznamů z hodin a je přehledně uvedena v grafech. Komentáře k těmto grafům jsou věcné a otevřené. Již v teoretickém úvodu k experimentu mě zaujaly autorčiny osobní reflexe. – např. str. 23 a 24, kde hodnotí svůj počáteční jazykový projev, ve kterém předávala dětem informace jako málo produktivní jak pro děti, které mají být objevovateli a samy vytvářet závěry, tak i pro vlastní záměr výzkumu (viz též str. 26). Chyby učitele, tedy své vlastní chyby, nedramatizuje, ale taky nevyhledává alibistické omluvy. Tato sebereflexe je podána otevřeně, přirozeně a věcně, takže může být podkladem pro další analýzu práce s dětmi a zdokonalení přístupu k žákům i k předávání učiva. Napadlo mě, že příčinou vyšší frekvence verbálních projevů učitele v hodině může být kromě uvedených důvodů, jako je znalost jazyka, porozumění úkolu apod. i očekávání žáků. Žáci jsou zvyklí, že učitel je v hodině neaktivnější, nejsou zvyklí na diskusi při výkladu nové učební látky. Očekávají, že učitel jim předloží jak informace, tak řešení.

Za velmi podnětné považuji poslední aspekt, s kterým autorka pracuje, když uvádí analýzu kulturních a lingvistických interferencí, které definuje jako rušivé jevy při bilingvní výuce odborného předmětu. Doporučovala bych, aby tuto část práce zpracovala samostatně s komentovanými vlastními zkušenostmi a publikovala ji.

Ráda bych však uvedla i některé kritické poznámky. Budou se týkat především teoretické části a drobných poznámek k oběma částem práce.

V teoretické části postrádám širší diskusi nad jednotlivými přístupy k bilingvní výuce, již na úrovni jejího definování, ale i později. Autorka si jistě vytvořila ke všem teoretickým závěrům jednotlivých autorů svůj vlastní názor. Je škoda, že toto vlastní myšlenkové úsilí nevyjádřila a nezhodnotila i ve své práci. V práci není zcela patrné, kdy doktorandka jednotlivé autory cituje (obvykle se užívá v takovém případě uvozovek a vedle roku vydání i stránka, kde je citace uvedena), kdy jejich myšlenky komentuje a kdy vyjadřuje své vlastní názory. V analýzách experimentu je toto hledisko více zohledněno. Dochází pak k nepřesnostem ve vyjádření, např. str. 12-13: jsou dáváni za příklad středně pokročilé znalosti cizího jazyka učitelé, kteří: „složili jazykovou zkoušku, studovali nebo pobývali delší dobu v zahraničí nebo absolvovali speciální kurzy apod.“ (do uvozovek jsem vložila citát z disertace). Očekávala jsem i závěrečný souhrn teoretické práce, kde by se autorka vyjádřila k tomu, co jí teoretické studium přineslo a jak ho využila v praktické části.

Drobné poznámky:

- V seznamu použité literatury jsou uvedeny především práce anglické a české. V německé literatuře se nevyskytuje žádný autor, který by se zabýval danou problematikou?
- Nemohu souhlasit s výpovědí, že Piaget a Vygotský „...se přikláněli jen k omezenému akceptování jazyka na myšlení (str. 16).“ Zvláště Vygotský se zabýval nejen rozvojem řeči, ale i rozvojem obsahu pojmů, jako důležitého předpokladu pro proces myšlení.
- Domnívám se, že na obrázku 2. str. 17 předkládané práce je prohozené znázornění obrázku a symbolu (v hlavních rysech nakreslená baterie a lampa je na úrovni obrázku, abstraktnější je jejich symbolické vyjádření v jazyce elektroniky).
- Při popisu pravidel hry, při kterém součtu si zaznamenává hráč bod, by bylo přesnější zaměnit spojku „a“ za uváděnou spojku „nebo“. V druhém případě je instrukce dvojnásobná (str. 29).

- Gramatické chyby v překladu dotazníku do češtiny. Dětem se ale, jak je patrné z textu, nepředkládal. Byl přeložen jen pro doplnění práce. (dvěma, oběma kostkami – ne dvěmi, oběmi, a další drobnosti).
- Zajímalo by mě, zda si autorka disertační práce sama vymyslela hru se dvěma hracími kostkami pro přiblížení problému pravděpodobnosti, nebo co ji k tomuto nápadu inspirovalo.

Závěrem bych ráda uvedla, že i přes některé uvedené výhrady, které jsem zveřejnila spíše jako upozornění, které může doktorandka využít při své další publikační činnosti, považuji předkládanou práci za velmi užitečnou především pro výuku odborného předmětu děti, které přicházejí a budou ještě častěji přicházet do našich škol, a jejich mateřštinou nebude čeština. Závěry, které autorka doktorandské práce uvádí, nejsou vázané pouze na angličtinu a němčinu, ale mají všeobecnou platnost. Z celé práce je patrné, že její autorka je zaměřena především na práci s dětmi. Proto bych jí i naší učitelské veřejnosti přála, aby si i nadále všímala specifických potřeb dětí při výuce, dovedla je hodnotit v širším kontextu a teoreticky je zdůvodňovat, a tak založila novou generaci učitelů, kteří se budou snažit zachytit, analyzovat, logicky zdůvodnit a zevšeobecnit vše to, s čím se v praxi setkají. Až do poloviny minulého století se mezi českými pedagogy na všech stupních školy vyskytovala řada učitelů, kteří byli schopni se účastnit odborné diskuse ve své oblasti na nejvyšší úrovni.

Disertaci doporučuji k obhajobě, protože splňuje všechny podmínky, kladené na toto řízení.

Doc.PhDr. Věra Pokorná

20.4.2007